

Barnekriminaliteten

Dens omfang, art og betydning ¹⁾

Av lic. jur. KNUT SVERI.

I. Uttrykket „barnekriminalitet“, som jeg har valgt som tittel på dette foredrag, vil utvilsomt falle enkelte litt tungt for brystet. Med begrepet „barn“ forbinder man jo ofte noe uskyldsrent — ja, nærmest den rene julestemning, mens man med „kriminalitet“ har i tankene mord, taxiran og skapsprengning. En kombinasjon av disse begreper vil derfor ta seg ut som den rene selvmotsigelse.

Nå må jeg tilstå, at jeg har benyttet begrepet nettopp for å virke provoserende. Den kriminalpolitiske interesse er for tiden konsentrert om „ungdomskriminaliteten“, hvilket vil si omkring personer *over* den kriminelle lavalder. Min hensikt er å rette oppmerksomheten mot barna, dvs. mot de lovbrutere som er under den aldersgrense loven setter for straffansvar. Det er særlig tre spørsmål jeg skal søke å kaste lys over, nemlig: Hvordan forholder det seg egentlig med barnas andel av den totale kriminalitet? Hva slags lovbrudd forøver de — om noen? Og hvilken betydning har disse aktiviteter blant barn for individens utvikling til vaneforbrytere?

De aldersgrenser man har for strafferettslig ansvarlighet synes nokså tilfeldig. Inntil 1900 var den i Norge 10 år, i dag er den 14. I Danmark og Sverige er den 15 år, mens den i England er 8 og i USA 7 år. Det er i og for seg vanskelig å forklare disse ulikheter, spesielt om man legger hovedvekten på det vanlige kriterium, nemlig at barn under en viss alder er „umodne“. ²⁾ Mens en 10-åring i England er moden nok til å pådra seg strafferettslig skyld, er en 14-åring i Danmark det ikke — men vel en i Norge.

Skal man få fram noe om den *kriminologiske* betydning kriminaliteten blant unge mennesker har, må en nødvendigvis se bort fra de juridiske aldersgrenser. Dette gjør det nødvendig å ruske litt opp i de tilvante forestillinger. Uten her å gå i detalj, vil jeg feste oppmerksomheten på de sentrale elementer i det vi kaller en „kriminell handling“. For å konstituere en sådan, må det foreligge visse objektive kjensgjerninger som finnes definert i vedkommende straffebud. Dernest må det foreligge en (i regelen) forsettlig handling, dvs. at handlingen er *villet* av vedkommende person. Og for det tredje må vedkommende være *tilreg-*

¹⁾ Foredrag holdt i Dansk kriminologisk selskab 25. februar 1959. Det er foretatt en del endringer og presiseringer i foredragets tekst.

²⁾ Jfr. *Stephan Hurwitz*, Den danske Kriminalret (Kbh. 1952), s. 395, og *Jon Skeie*, Den norske strafferett, alm. del (Oslo 1939), s. 335 fg.

nelig. Innholdet av dette er i korthet at vedkommende er slik utrustet i åndelig henseende, at han forsto at det var *galt* å gjøre som han gjorde.

De objektive kjensgjerninger voldrer det i regelen ingen vanskelighet å få fastslått er til stede; er en lampeknust eller en lommebok borttatt, vil dette i regelen være indisium nok på at et lovbrudd er forøvet. Men også når det gjelder forsettet og tilregneligheten vil det, for de lovbrudd som forøves av barn, knapt være tvil om at vilkårene er oppfylt selv for forholdsvis små barn. De handlinger av kriminologisk interesse som de foretar, er nemlig i første rekke tyverier og hærverk. Jeg vil riktignok ikke gå så langt ned som til 7-års alderen, men i hvert fall ved fylte 10 år vet ethvert normalt barn at det er galt å stjele eller å øve hærverk.³⁾

Med dette som utgangspunkt vil jeg med uttrykket „barnekriminalitet“ betegne ellers straffbare handlinger forøvet av personer fra 8 til 10-års alderen til 15-års alderen.

Den nedre grensen kan være vanskelig å trekke og vil under alle omstendigheter bli upresis. For visse statistiske formål, bl. a. når det gjelder å fastslå hvor stor økonomisk skade barnekriminaliteten resulterer i, kan det være hensiktsmessig helt å sløfye den nedre grense. Men da må man også være klar over at det ikke bare er „riktige“ kriminelle handlinger man står overfor, idet en del av dem er forøvet av barn som er så små at de sakner kjennskap til straffebudets eksistens.

II. Det er forbundet med betydelige vanskeligheter å få fastslått hvor ofte barn forøver lovbrudd. Hvis man imidlertid tenker etter hva man selv var med på i sine folkeskoledager, og hvis man er ærlig i denne selvransakelse, vil man sikkert måtte erkjenne at det ikke kan være så rent sjelden at barn er på ferde.⁴⁾

Man kan gå ut fra at de fleste av disse handlinger er bagatellmessige: smånaskerier, rute- og lampeknusing, innbrudd, „sykkellån“ osv., og at de færreste blir anmeldt til politiet. Som regel blir de av fornærmede ansett for så bagatellmessige at han ikke vil ha det bryderi som følger med en slik anmeldelse, eller han henvender seg til barnas foresatte — om han kjenner forøverne — og får saken oppgjort. Det er derfor et *utvalg* anmeldelser som kommer til politiet. Hvordan dette utvalg skjer, er det van-

³⁾ Jfr. *Arnold Gesell* m. fl., *Youth, The Years from Ten to Sixteen* (N.Y. 1956), s. 63; og *Marian E. Breckenridge and E. Lee Vincent*, *Child Development* (Philadelphia 1955), s. 400.

⁴⁾ En ennå ikke avsluttet undersøkelse, foretatt av *Johs. Andenæs* (etter spørreskjemametoden) blant juridiske studenter ved Universitetet i Oslo, bekrefter dette. Jfr. også *Austin Porterfield*, *Youth in Trouble* (Leo Potishman Foundation, Austin, 1946).

skelig å sie noe helt eksakt om; men man kan anta at det dreier seg om følgende typer av saker:

For det første dem som er slike at det på forhånd ikke kan sies hvem som er forøveren, og hvor det krenkede retts gode er av relativt stor verdi for fornærmede eller andre omstendigheter gjør saken alvorlig. Her har en tyveriene, innbruddene, skadeverkene, sykkel- og brukstyveriene.

Eks. 1: Oslo Vegvesen anmelder innbrudd i en arbeidsbarakke og tyveri av 2 kg dynamitt samt 120 fenghetter (Oslo kripo. anm. nr. 14826/53).

I et slikt tilfelle kan man ikke vite hvorvidt det er barn eller voksne som har vært på ferde. Hadde det bare vært innbrudd uten tyveri av det farlige sprengstoff, er det vel lite trolig at saken ville vært anmeldt. Det viste seg at 3 barn, alle 13 år gamle, var gjerningsmenn i denne sak.

Dernest har en de i og for seg bagatellmessige, men *stadig gjentatte* handlinger som volder stor irritasjon — f. eks. innbrudd på lagertomter (som barna nytter som lekeplasser).

Eks. 2: Oslo Vannverk melder skadeverk på vannverkets hus (istyk- kerslätte vindusruter) gjentagne ganger i løpet av våren 1952. Vaktmannen forklarer bl. a. „Han har forsøkt å få satt en stopper for denne trafikk, men det har ikke lyktes ham; og han ser seg derfor nødsaget til å be om politiets bistand.“ (Oslo kripo., anm. nr. 4257/52).

Forøverne viste seg å være en guttebande 12—13 åringer.

For det tredje har en de saker hvor mistanken klart peker ut et barn eller hvor det blir pågrepet in flagranti og hvor det krenkede retts gode er vesentlig for fornærmede.

Eks. 3: T. P., kioskinnehaver, melder flere ukjente gutter for tyveri av sigaretter. Han forklarer: „Han ble i dag tilropt av sin hustru, som pekte ut noen gutter som løp bort fra kiosken, og hvorav den ene bar på en pk. sigaretter og en halv pk. fyrstikker som han hadde tatt fra kiosken. Gutten løp oppover veien og innover mot sentrum. Klageren løp etter og fant de to guttene igjen . . . Begge gutter ble tatt med tilbake til kiosken og politiet varslet.“ (Oslo kripo., anm. nr. 8866/52).

De to gutter viste seg under etterforskningen å tilhøre en bande 12-åringer som hadde en hel rekke tyverier og naskerier på samvit-tigheten.

Det forhold, at en må anta at en stor del av barnekriminaliteten forblir uanmeldt, fordi fornærmede „gjør opp“ med foreldrene, medfører at man må gå ut fra at barn blir hyppigere anmeldt i byene enn i landdistriktene. Dette som følge av den større anonymitet som hersker i byene og som er større jo større byen er.

Dernest har en problemet om *oppklaringen* av saker hvor barn har vært på ferde. Det blir her hevdet at siden barn legger mindre vekt på å skjule sine spor, blir oppklaringsprosenten høyere enn for de voksne.⁵⁾ Dette er troligvis riktig, i hvert fall i landdistriktene og i småbyene — hvor jo etterforskningen raskt kan peke ut den skyldige fordi det simpelthen „ikke kan være noen annen“. Annerledes i de større byer, hvor politiet mer og mer arbeider ved hjelp av registre og personkunnskap (modus operandi, fotoregistre o. l.). Men i barnesaker er disse etterforskningsmetoder til liten nytte, fordi barna ikke finnes registerført. Selv i saker hvor det finnes pålitelige vitner vil disse som regel ikke være til større hjelp, dersom de ikke personlig vet hvem barnet er.

Dessuten er forholdene i de større byer slike, at politiet ikke kan drive intens etterforskning i alle saker, men tradisjonelt konsentrerer seg om de tilfelle hvor det synes å være en „gammel kjenning“ som har vært på ferde.

Følgene av det som her er sagt, blir at man ikke kan se bort fra den mulighet at en betydelig del av de uoppklarte tyvs-, naskeri- og hæververkssaker meget vel kan tenkes å være forøvet av barn.

III. I den norske politistatistikk for året 1957 har man opplysninger om det antall barn som, etter politiets oppfatning, hadde gjort seg skyldig i forbrytelser. Denne statistikk virker i sannhet ganske sjokkerende. Det viser seg nemlig at hver fjerde forbryter som man får tak i, er mellom 10 og 15 år gammel. Av et totaltall på 8.344 personer i alle aldre, var ikke mindre enn 2.227 eller 27 % i de nevnte aldre.

Tegner man en aldersprofil over totaltallet norske forbrytere, fremkommer den kurve som er vist i figur 1. Mens det absolutte tall var 17 for 5-åringene, øker antallet brått til 13-årsalderen, hvor antallet var 553. Deretter synker kurven raskt fra 14 år ned til 179 for 20-åringenes vedkommende, for senere å synke jevnt oppover i aldersklassene.

Denne aldersprofil endres ikke vesentlig om man tar med i betraktningen at det er relativt mange flere personer i befolkningen i de yngste aldersklasser. Det viser seg at kriminalitetsfrekvensen pr. 1000 innbyggere i de enkelte aldre blir følgende:

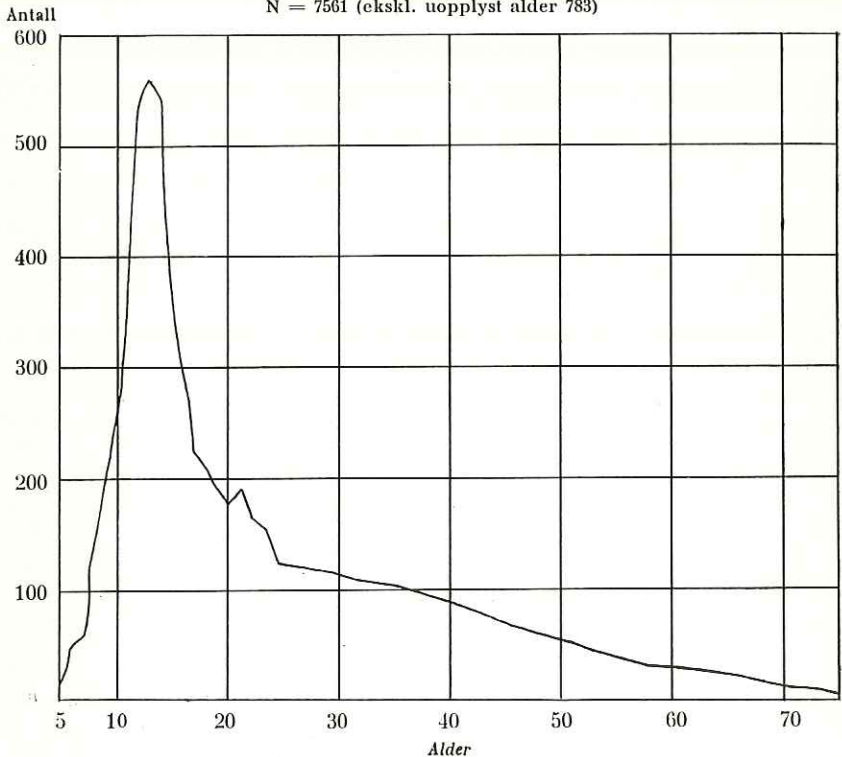
Alder	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21-24	25-29
Rel. tall	4.0	6.3	8.0	10.4	10.8	9.0	6.0	5.2	4.8	4.6	4.4	4.0	2.7

Dette gir et betydelig slingringsmonn for feilkilder. Selv om man hevder at tallene for 20-åringene bør forhøyes med det dob-

⁵⁾ Jfr. *Idar Möggestue* i Kriminalstatistikk 1956, s. 49 (Norges offisielle Statistikk XI 305).

Figur 1. Norske lovbrøyttere 1957

N = 7561 (ekskl. uopplyst alder 783)

belte, vil fremdeles 14-åringene ha en høyere frekvens. Det er imidlertid vanskelig å tenke seg feilkilder som i den grad skulle forrykke bildet, og konklusjonen synes derfor å være at den ovenfor gitte aldersprofil gir et korrekt bilde av den kriminelle aktivitet i befolkningen, aldersmessig sett. Dette stemmer forøvrig med utenlandske data, idet profilene fra USA og England arter seg på samme vis.

III. Ser man nærmere på hvilke typer av kriminelle aktiviteter som de 2.227 barn i alderen 10—14 år hadde forøvet, finner man følgende.

Av *simple og grove tyverier* var det, av et totaltall på 4.945 siktede, 1.734 i nevnte aldersklasser. Dette vil altså si, at mer enn hver tredje tyv i Norge er mellom 10 og 15 år gammel.

I dette er ikke inkludert *brukstyveri av motorkjøretøy*. Her er det 13—21-åringene som dominerer, med høyest frekvens i aldrene 14—16.

Av de øvrige forbrytelser er det bare to som blir forøvet i noen større utstrekning av barn, nemlig *hærverk* og *innbrudd*. For den førstnevnte er aldersprofilen enda mer markert enn for tyveri. Pr. 10.000 innbyggere i de forskjellige aldersklasser var tallet 13.0 for 12-åringene, mens det bare var 2.0 for 20-åringene. Selv om feilkildene for denne forbrytelse er større enn for de fleste andre, kan man ikke ignorere disse data. Blant 638 personer siktet for hærverk var nærmere halvparten 10, 11, 12 og 13 år gamle.

På lignende vis forholder det seg med innbrudd, hvor nærmere 40 % var i de nevnte aldre.

IV. Mange vil komme med den innvending at det bak de tall jeg har sitert, skjuler seg en stor mengde rent bagatellmessige forgåelser fra barns side. Stort sett er nok dette riktig. Men om man gransker nærmere hvilke forgåelser de *eldre* — f.eks. 30-åringene — har vært med på, viser det seg at disse *også* jevnt over er svært bagatellmessige.

Som en foreløpig konklusjon på en undersøkelse av dette forhold, er jeg kommet til følgende:

Når det gjelder tyvskriminalitetens alvorlighet, målt etter verdien av det stjålne gods, synes 10—20 åringene å ha like meget på samvittigheten som de eldre. Tar man så hensyn til at tyvskriminaliteten er konsentrert i de lavere aldersgrupper, blir borgernes samlede tap som følge av 10—15 åringenes kriminalitet utvilsomt atskillig større enn de tap som følger av voksen kriminalitet i noen 5-års aldersgruppe.

Måler man alvorligheten ut fra slike ting som planleggelse, bruk av innbruddsverktøy etc., synes 20—30 åringene å ha den alvorligste kriminalitet. Det samme er også antageligvis tilfelle om man legger til grunn antallet straffbare forhold som hvert individ er påført over tidsrommet umiddelbart før den aktuelle siktelse.

Til illustrasjon av det foregående skal en referere en sak mot et guttegjeng (Oslo kripo. vedl. anm. nr. 1338/54 m. fl.).

Eks. 4.

1950: Erik anmeldt barnevernsnemnda for tyveri av bildekk sammen med sin bror. Erik var da 5 år og broren 6.

1954: 8/2 Anmeldelse på Sigurd, Erik, Gunnar, Oskar og Truls for å ha brutt seg inn i en kasse på bryggene. Samtlige var da 10 år gamle. Erik, Sigurd og Truls oppga falsk navn til politiet.

22/3: Sigurd og Gunnar anmeldt for å ha forøvet et innbrudd i et kontor på en av byens større lagre for grønnsaker.

3/4: Sigurd og Truls anmeldt for å ha nasket kjeks fra et lager.

12/4: Sigurd og Truls stjålet kr. 15.— samt en kulepenn fra et trykkeri.

21/4: Truls tatt for tyveri fra en sjokoladeautomat.

23/4: Sigurd, Truls og Gunnar, sammen med en ny gutt, *Hjalmar* (12 år), samt en 9-åring og en 11-åring, tatt for innbruddstyveri i et kontor. Nærmere opplysninger om tyveriet saknes. De navnløse individer kommer ikke senere igjen.

11/5: Sigurd og en ny gutt, *Jan* (10 år), forøver sammen med en ukjent gutt på samme alder innbruddstyveri i en rutebilstasjon.

1955: 23/3 Sigurd og en ny gutt, *Olaf*, 11 år gammel, samt en 14-åring, bryter seg inn på et lager og foretar en del hærverk.

Først i mai: Sigurd og Gunnar forøver et innstigningstyveri i et kontor tilhørende et av landets største rederier. Av rapporten fremgår følgende:

„De klatret opp en heisekran og kom opp på et tak. Her stod det en rute på gløtt for lufting. De gikk inn denne og kom inn på et kontor. Fra en ulåst skuff i et skrivebord tok de med seg diverse utenlandsk valuta — en svensk 50-krone, 5 svenske 10-kroner, diverse pund, som senere ble vekslet av Sigurd i en bank mot norske kr. 100.—, samt 3 eller fire dollarsedler.“

De beskadede intet og tyveriet ble ikke oppdaget. Tyveriet foregikk tidlig på ettermiddagen.

7/5: Sigurd — denne gang sammen med *Hjalmar* — forøver et nytt tyveri samme sted. De bryter opp et skrivebord med en saks de finner på stedet. I en skrivebordsskuff finner de en nøkkel til et brannsikkert skap („kassaskap“). Fra dette tar de kr. 6.500.— i form av 4 tusenkroner og resten i mindre sedler. Fra skrivebordet tar de dessuten utenlandsk mynt til en verdi av kr. 60.—. Sigurd forklarer forøvrig:

„Tyveriet ble foretatt ved 01.00-tiden på natten. Han gikk fram på samme måte som sist.“ ... „Etter at de var ferdig gikk de og gjemte pengene mellom noen planker på en byggetomt i nærheten av bopel. Deretter gikk de hjem og var hjemme ved 03.00-tiden på natten. Neste dag sa han til *Hjalmar* at de ikke skulle gå til det stedet hvor de hadde gjemt pengene, idet noen kunne oppdage det. *Hjalmar* gikk imidlertid likevel dit og *Erik* fulgte med ham. *Erik* oppdaget da forholdet og sa at hvis han ikke også fikk noen penger så skulle han sladre. Sigurd og *Hjalmar* ble da enige om at de skulle dele likt med *Erik* og de fikk derfor noe over kr. 2000.— hver.

Tusenkronesedlene har *Erik* bror *Anton* (12 år) vekslet for dem og har fått kr. 200.— for dette.“

Noen av pengene ble vekslet i et bakeri, de største i banker. Sigurd kan ikke gjøre rede for hva han har gjort med sine penger. Han brukte opp alt sammen i løpet av en tre-fire uker. „Han har ikke kjøpt noe av betydning, men bare sølt dem bort. Han har bl. a. kjørt meget med drosjebil, spendert på andre gutter o. l. — *Hjalmar* på sin side kjøpte 12 fotballdrakter, 6 par fotballstøvler og diverse annet utstyr til fotballaget i gaten. Han brukte også penger til Solo o. l. når laget spilte kamper mot andre guttelag. Han måtte dessuten gi *Valter* (12 år)

kr. 200.— for at denne ikke skulle sladre. En god venn av ham, *Karl* (13 år), har dessuten fått kr. 100.—. Anton forklarer at han ikke bare har fått 200.— kr. fordi han hjalp til med å veksle, men tilsammen kr. 700.—. Av disse hadde han kr. 140.— igjen da forholdet ble oppdaget. — Einar fikk tilsammen kr. 2.300 (hovedsakelig for ikke å sladre). Han ga 3—400 kr. til sin bror Anton, „ellers har han gitt bort noen mindre beløp til tilfeldige gutter i gaten. Han har ikke kjøpt seg noe av betydning, men bare sølt dem bort på forskjellige måter.“
7/6: Sigurd og Gunnar forøver tyveri av kr. 2.100.— fra et lager på havnen. Sigurd forklarer:

„En måneds tid etter (forrige innbrudd) hadde de ikke flere penger igjen og de bestemte seg for å forsøke om de kunne finne penger andre steder. Sammen med Gunnar gikk han rundt og så seg om. De oppdaget så en rute med en sprekk i nede på . . . lager. „Dette var ved 20.30-tiden på kvelden.“ De tog en stein og brukte den til å knuse ruten med. Deretter krøp de inn vinduet og gikk igjennom et par kontorer. De fant et skrivebord som var låst, men ved å løfte opp bordplaten fikk de opp skuffene. I denne skuffen fant de et skrin med noen penger. Dette tok de med seg og gikk samme vei ut som de var kommet inn.

Deretter gikk de rett til (en tomt) hvor de gjemte pengene under en stein. Dagen etter talte de dem opp og det viste seg å være ca. kr. 2.200.—. De fikk halvparten hver. Han gjemte halvparten av sin del og det samme gjorde Gunnar. Han har gitt kr. 100.— til Anton og kr. 200.— til *Ivar* (12 år). Da han har vært engstelig for å oppbevare pengene hjemme, har Anton tatt hand om dem for ham.“
Gunnar på sin side har brukt halvparten av sin andel på tivoli etc.

Etter dette kupet var det imidlertid slutt med guttenes hell. En uke etter det siste tyveri oppdager en av deres skolelærere at Sigurd, Gunnar og Hjalmar hadde mistenkelig mye penger. De ble avhørt og tilstod tyveriet. Politiet ble så koblet inn og guttene gikk til erkjennelse av såvel tyveriet først i mai, den 1. mai og den 7. juni. Fra det siste kupet ble det restituert kr. 1.140.—. Hjalmar måtte dessuten levere tilbake footballstyret.

Barnevernsnemnda ble varslet før avhørene som fant sted 14. juni. Saken var ferdigbehandlet av politiet og statsadvokaten 29. juli og ble denne dag ekspedert til barnevernsnemnda (som forøvrig hadde fått gjenparter av rapportene den 15. juni).

3/12-55 fatter barnevernsnemnda vedtak om at Anton skal undersøkes ved skolepsykologisk kontor, Karl og Valter bli innkaat til en samtale med barnevernsjefen og Ivar innkalles til undersøkelse av nemndas psykolog.

På sommeren hadde forøvrig Gunnar og Hjalmar først stjålet en kajakk og solgt den til en gutt for kr. 150.—; senere tatt en kano fra en båtslipp.

1956: 6/3 og 9/4: Sigurd meldt saknet fra Geitmyra skole.

I slutten av april: Anton, Truls og Olaf forøver innlåsningsstyveri på fraktgodsekspedisjonen Oslo Ø og stjeler kr. 113.—.

26/4: Hjalmar, Erik, Anton, Olaf, Truls, Oskar blir anmeldt for innbrudd og skadeverk på en tomt tilhørende et entreprenørfirma. Det viser seg at samtlige over lengre tid har vært inne på tomten og lekt, noen har startet en bil, andre kjørt med traktor etc. Skadene er ikke store.

Saken ble henlagt som forbrytelsessak (flere av guttene var nå nettopp fylt 14 år), sendt barnevernsnemnda 11. juni og der „tatt til etterretning“.

(25/5: Anmeldelse på Sigurd. Hva vites ikke.)

19—22/5: Erik, Hjalmar, Olaf, Truls og Anton anmeldt for innbrudd og tyveri av sykkeldeler fra et bilfirmas lager.

Først var det Erik, Hjalmar og Anton. Tor hadde ved anledningen med seg en skrutrekker og med den åpnet de døren til lageret. Erik oppdaget en sykkel der og han skrudde av forhjulet og tok det med. Hjalmar tok setet, forskjermen og dynamoen. Erik satte senere hjulet på sin egen sykkel. Noe senere samme dag syklet de igjen bort til lageret og da var Olaf der og forsøkte å få skrudd av bakskjermen, mens Truls satt utenfor og passet på. (Disse var blitt fortalt om lageret av Hjalmar.) Hjalmar forsøkte også å bryte opp en dør til kontorene. — Etter at tyveriet ble oppdaget (ved at sykkelens eier gjenkjente sine eiendeler) la guttene over hva de skulle forklare for politiet.

Denne saken ble sendt til barnevernsnemnda 25/6-56 og den 21/8 s. å. fattet nemnda vedtak om at brødrene Anton og Erik skal gis „skjerpet tilsyn“, Truls og Olaf innkalles til barnevernsjefen til samtale, Hjalmar likeså, eller eventuelt anbringelse i spesialskole (dog ikke hvis barnevernsjefen finner at det foreligger „formildende omstendigheter“).

Hjalmar og Erik var så gamle at de fikk påtaleunntatelse etter barnevernsloven.

Ca. 1/6: Truls, Olaf, Anton og en ukjent gutt anmeldt for ved to anledninger å ha brutt seg inn i en sportsforretning og stjålet diverse småsaker (10 kattøyer, 3—4 lomme- og slirekniver, skruer, spill, 3.— kr. i skillemynt fra kassa, hårpomade, maling og lakk, pensler m. m.).

Det var Truls og Olaf som først bestemte seg for å foreta kupet. Under et besøk i forretningstiden fikk de satt opp smekklåsen til bakdøren og kom da inn etter stengetid uten vanskelighet. De måtte imidlertid først klatre over et gjerde. En ukes tid etter var de der igjen og gikk fram på samme vis, bortsett fra at de nu hadde med seg en nøkkel til ytterporten og slapp gjerdeklatringen.

De har også forøvet innbrudd i sykkelverkstedet samme sted, ved å knuse en rute. Herfra stjal de imidlertid intet. Saken ble ikke oppklart før senere (se nedenfor).

19/6: Olaf stjeler lommebok med kr. 2.630.— fra et garderobeskap i

en garasje. Erik og Karl blir medvitere. Om saken heter det i rapporten:

„Etter en flere timers samtale med guttene og deres verger, både i hjemmet og på åstedet (garasjen), tilstod endelig Olaf at det var han som hadde stjålet lommeboken fra det ulåste garderobeskapet. Han hadde imidlertid ikke sagt det til noen andre, men tatt lommeboken med seg hjem og gjemt den i et lite kott i baktrappen der han bor.“

Ved anledningen hadde han vært inne i garasjen for å vaske sykkelens sin (han var sammen med Anton, men denne merket ingenting og var således uskyldig).

Imidlertid: Erik og Hjalmar merket at der var noen ugler i mosen og hadde begynt å lete på forskjellige steder. De fant da lommeboken. „Etter dette fikk de tak i Olaf og fortalte ham om funnet, og alle tre ble enige om at de skulle dele pengene og nekte enhver befatning med tyveriet i tilfelle politiet kom for å avhøre dem.“

Etter dette tilstod samtlige og fra forskjellige gjemmesteder ble det funnet fram kr. 2.465.—. Resten, kr. 165.— hadde guttene brukt opp (i løpet av to dager).

Avhøret av dem fant sted 21/6.

21/6: Olaf, Erik og Hjalmar meldt saknet sine hjem. „Samme kveld foreslo Erik for de to andre at de skulle rømme hjemmefra. De ble enige om å haike ut Mosseveien. De kom til Moss samme kveld. Her stjal de ½ kg smør fra en butikk.“

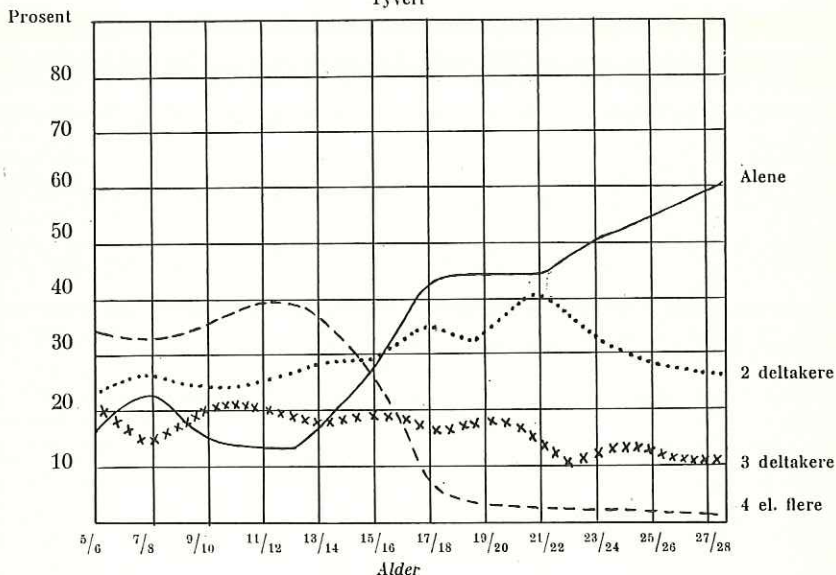
21—22/6: På natten gjorde de innbrudd i et kontor i Moss og stjal kr. 132.— i kontanter, 5 fl. eksportøl og to kammer. Samtidig stjal de hver sin sykkel og syklet utover til Råde. Her gjorde de innbrudd i en kiosk og stjal sigaretter og sjokolade til en verdi av kr. 150.—. Deretter syklet de til Fredrikstad. Herfra tok de toget til Halden og buss Strømstad.

22/6: I en forretning i Strømstad stjal de en bag, en lighter, noen kulepenner og en ball. Kort etter ble de anholdt av politiet. De forsøkte først å oppgi falsk navn, men dette gikk ikke. De ble fratatt det de hadde stjålet i Strømstad og transporteret til Moss. Der avga de tilståelse om tyveriene i Østfold og ble så transportert til Oslo. Hit kom de 23/6 og ble kjørt til politikamret. Politibetjenten underrettet barnevernsnemnda, men da denne ikke kunne ta hand om guttene ble de sendt hjem.

Tyveriet som de forøvret ca. 1/6 ble oppklart med denne sak.

De tidligere saker på dem (av 19—22/5-56) var jo enda ikke avgjort av barnevernsnemnda. Nærværende sak var først ferdig fra politiets side 6/11-56 og gikk da til statsadvokaten med forslag om påtaleunnlattelse etter barnevernsloven for Hjalmar og Erik (som hadde fylt 14 år da handlingene ble forøvret). Olaf fikk saken henlagt, da han bare var 13 år. Statsadvokaten ga påtaleunnlattelse og saken ble sendt

Figur 2. Antall deltakere.
Tyveri

barnevernsnemnda 12/11. Nemnda refererte den bare og viste til nylig fattet vedtak av 21/8.

1957: 3/10: Erik og en (ny) gutt pågrepet med en stjålet motorsykkel.

Saken ble sendt barnevernsnemnda 30/10-57. Den 3/12 fatter nemnda vedtak om at Eriks sak blir å henlegge, da han allerede er under tilsyn. (Den andre gutt ble innkalt til barnevernsjefen til samtale.)

1958: 15/5 og 24/7: Anmeldelser på Sigurd (som vi ikke har hørt noe om siden 25/6-56) for motorsykkeltveri sammen med en jevnaldrende (ny) gutt. Desuten 3 anmeldelser på ham for tyverier. Påtaleunntatelse.

Bortsett fra den forbausende iherdighet som disse barn har vist, er det et annet forhold som tiltrekker seg oppmerksomheten, nemlig det, at de hele tiden opptrer i gjeng, i en gruppe. Dette fremstår i hele materialet over lovbrysterne i Norge som et meget sentralt punkt. Det viser seg her at i aldersgruppene under 15 år, opptrer bare vel 15 % av tyvene *alene*, mens de i ca. 25 % var to sammen, i 20 % 3 og i 40 % 4 eller flere. Hopper vi så opp til 17 til 25 åringene finner vi at det *motsatte* er tilfelle, idet 45 % var *alene*, 35 % to sammen, 15 % 3 og bare 5 % 4 eller flere. Dette fremgår nærmere av figur 2.

Vi kan derfor slå fast at gjengvirksomheten er mer karakteristisk for barnekriminaliteten enn for ungdomskriminaliteten.

V. Hvilken kriminologisk betydning har så barnekriminaliteten? Hvilken rolle spiller den i dannelsen av det manifest kriminelle individ i voksen alder?

Dette er et spørsmål som er vanskelig å besvare, men som er kanskje det mest sentrale problem i hele kriminalsosiologien. La meg bare få antyde noen hovedlinjer.

De utviklingspsykologiske erfaringer stemmer på vesentlige punkter overens med hovedresultatene i det jeg har omtalt. Vi fant jo at det var en jevn økning av tyvskriminaliteten fra 5-årsalderen og opp til 13—14 år, deretter en rask nedadgående kurve til 20-års alderen. *Dette faller helt sammen med den ordinære utvikling av gruppeaktiviteten hos normale individer.*

Når det gjelder antallet deltakere i de kriminelle handlinger, fant vi at det var et skifte mellom 15 og 16 år. Dette stemmer igjen med utviklingspsykologiske erfaringer, idet 15 års alderen medfører en innriktning på en eller et par kamerater, mens individene før denne alder opptrer i større flokker. Etter 15-års alderen opptrer individene enten alene eller to og to sammen. Denne tendens gjør seg gjeldende såvel ved tyveri som ved brukstyveri av motorkjøretøy. Etter 20-års alderen er individene i regelen alene når de forøver sine lovbrudd.

Det som er sagt har altså vist at for å komme barne- og ungdomskriminaliteten nærmere inn på livet må man i første rekke studere *hva som foregår i guttebandene*. Dette vil dog ikke si at man kan la forholdet til foreldrene og personlighetsfaktorer være utenfor en slik analyse, men det betyr at man ikke — som det i stor utstrekning har vært tilfelle i nordisk kriminologi — bare kan ta hensyn til forholdet foreldre-barn og til personlighetsfaktorer som intelligens, emosjonell stabilitet, psykiske anomalier etc. Tvert imot: meget tyder på at barnets forhold til gjengen spiller en vel så stor rolle for den kriminelle atferd. Etter all sannsynlighet er det imidlertid en kombinasjon til stede. *Hvordan* dette i det hele arter seg, kan en ikke si noe om uten nærmere studier.

Det finnes som kjent en hel rekke undersøkelser fra USA om guttebander. Særlig bemerkelsesverdig er *Thrashers* studie av bandene i Chicago. Hans resultater kan imidlertid ikke overføres på våre forhold, idet vi f. eks. ikke har slumkvarterer i våre byer eller har de rasekonflikter mellom ulike bydeler som gjør at endog barna i USA må slutte seg sammen for å slåss for sin eksistens. Om man legger til grunn *Thrashers* oppfatning om at et „riktig“ gjeng bare oppstår etter å ha gått igjennom en periode med konflikter med omverdenen eller *Bossards* om at et gang må ha formelle symboler som navn, uniform, etc., vil det føre til at man får svært få kriminelle bander her i landet.⁶⁾ Mitt inn-

⁶⁾ *James H. S. Bossard*, *The Sociology of Child Development* (N.Y. 1948) s. 497, og *Fredric M. Thrasher*, *The Gang* (Chicago 1936). Jeg

trykk er nemlig at et av de karakteristiske trekk ved bandevirksomheten er gjengenes *løse struktur*. Et eksempel på dette er den guttebande som ble beskrevet i eks. 4. På den annen side fremgår det flere steder i Thrashers arbeide at det i første rekke er de *asosiale* gjeng han tar sikte på å studere. Han synes imidlertid å overse at gruppedannelser er *normale* foreteelser i de aldre som han studerer. Resultatet er at man — i likhet med hva folk flest gjerne tenker når de leser om kriminelle guttebander i avisene — tror at gruppevirksomheten hos barn er av det onde. Som vi vet er dette galt, sett fra en utviklingspsykologisk synsvinkel. At barn slutter seg sammen i grupper er et normalt og viktig ledd i individenes sosialiseringssprosess.

På den annen side kan utvilsomt flere av Thrashers erfaringer overføres også på våre forhold. Når han således hevder at bandene representerer et substitutt for det som familien og den øvrige omverden ikke makter å gi, er dette troligvis også noe som gjelder universelt. Den normale 13-åring lever i flere „verdener“; han betraktes av og til som voksen, av og til som barn. Dette medfører en ustabilitet som han søker å løse ved å danne seg en egen „verden“, en fast forankring hos likesinnede.

Det vanskeligste spørsmål gjenstår imidlertid: Hva er det som gjør at enkelte guttebander slår inn på en klar kriminell bane, og andre nøyer seg med virksomheter som ligger innenfor det sosialt akseptable? I hele ungdomskriminologien finnes det intet mer sentralt spørsmål enn dette — og vel heller ikke noe som vi vet mindre om. Det er utvilsomt til stede en rekke faktorer av såvel psykologisk som sosiologisk art som virker på ulike måter og i ulike konstellasjoner.

Det er for det første problemet om hvorfor akkurat de og de gutter kommer sammen. Som enhver vet er dette ikke noe som skjer helt tilfeldig. I en skoleklasse eller i en gate danner det seg bestemte gjeng, det er visse gutter som synes å føle en større dragning til hverandre enn andre. Slike forhold som familiens status kan spille en rolle, men den behøver ikke alltid å gjøre det. Flere gutters beundring for en spesiell gutt, enten fordi han er flink på skolen eller fordi han er ekstra umulig å ha med å gjøre på skolen, kan være av betydning. Felles interesser spiller også sikkert en rolle, skjønt det vel oftere er mangel på interesser overhodet som betyr noe for dannelsen av det kriminelle gjeng, hvor da guttene samles om en som har ideer.

For det andre er det spørsmålet om hvordan den kriminelle aktivitet kom i stand. Gjengene dannes ikke med dette for øye, i hvert fall ikke gjengene hvor medlemmene er 13—14 år gamle.

kan forøvrig ikke unnlate å nevne at H. C. Branners biografiske(?) novelle „De tre musketerer“ skildrer et gjeng som på mange punkter faller under Thrashers definisjon (selv om dets virksomhet var svært uskyldig kriminologisk sett).

Kommer de første kriminelle handlinger som et biprodukt til lek, for så deretter så småningom å bli noe av det sentrale i gjengets virksomhet? Eller kommer det som et direkte forslag fra en av medlemmene? Det første er vel det troligste, og det siste må man anta hører hjemme på et mer viderekommet stadium.

For det tredje er det et stort problem hvordan gjengets struktur arter seg. Forholdet det seg slik at også våre gjeng har en leder, eller er dette mer utpreget i de amerikanske „gangs“? Som jeg nettopp nevnte er mitt inntrykk av de norske bander at de mangler noen fast struktur.⁷⁾ I hvert fall synes det på dette punkt å være en forholdsvis stor skilnad mellom amerikanske og norske forhold.

For det fjerde kan man spørre hvilket samband det er mellom den tillæring av normene som er skjedd i hjemmet og den kriminelle aktiviteten i banden. Er det alltid slik at det eksisterer et samband her, slik at et individ med vel tillærte normer aldri kommer ut i noe galt? Dette synes å være høyst tvilsomt. Man må vel ta i betraktning at gjenget danner sine egne normer, som det *når individet er innenfor kameratskapets magiske sirkler* betyr uhyre meget for det å være i konformitet med.

For det femte er det et problem hvilke personlighetstyper som har særlig lett for å komme bort i kriminelle gjeng. I USA synes det å være noenlunde enighet om at gjengenes medlemmer jevnt over ikke er mer psykisk abnorme enn andre individer.⁸⁾ Men kan det være slik at det er visse individer med avvikende personlighetstrekk som tar initiativet til å dreie gjenget over i kriminell retning for derved ubevisst å søke en løsning på sine egne konflikter? Kanskje det å foreslå og å gjennomføre et kup øker et slikt individs selvhvedelse?

For det sjette og siste: Hvilken sammenheng er det mellom disse kriminelle aktiviteter og barnets forhold til foreldrene? Det blir jo hevdet at tyverier i barneårene ofte er å anse som en kompensasjonshandling overfor det foreldrene unndrar det (spesielt da kjærlighet, omsorg, forståelse).⁹⁾

Vi ser at vår problemstilling reiser en rekke spørsmål som det er av vital betydning å skaffe nærmere svar på om man skal ha noen mulighet for å løse problemet ungdomskriminalitet. Ingen av dem er i og for seg nye, men i lys av vårt empiriske materiale fremtrer de som langt mer sentrale enn man tidligere har forestilt seg.

Dermed er imidlertid ikke mer enn grunnen lagt til en egentlig empirisk oppbygget barne- og ungdomskriminologi. Det er en

⁷⁾ Stemmer med *Ødegård*, *Unge tilbakefallsforbrytere* (Oslo 1941), s. 36 fg.

⁸⁾ *Theodore M. Newcomb*, *Social Psychology* (N.Y. 1951), s. 526.

⁹⁾ *Brinchmann* i *Ødegård m. fl.*, *Mentalhygiene* (Oslo 1947), s. 126—9.

rekke andre spørsmål som også interesserer. Viktigst av dem er sambandet mellom kriminalitet hos barn og vanekriminalitet i voksen alder. Har våre funn noen relevanse for dette spørsmål? På dette kan det vel ikke svares annet enn positivt. Den form for kriminalitet som man sikter til når man taler om vanekriminalitet er så godt som utelukkende vinningsforbrytelser. Det er da meget nærliggende å tro at grunnen til vanedannelsen blir lagt i disse barneår. Den del av *Sutherlands* „differential association“-teori som anfører at kriminell atferd er tillært i en kommunikasjonsprosess mellom individer, synes å gi et godt utgangspunkt for denne oppfatning.¹⁰⁾ *Jeg vil da hevde at de aller fleste vane-forbrytere begynner sin karriere i ungdomsbander i 12—13 årsalderen.* Dette bestyrkes av *Ødegård* i hans studie av 39 18 til 23-årige tilbakefallsforbrytere. Han fant at av disse individer hadde 25 en kontinuerlig kriminalitet fra skoledagene (sikkert et minimumstall). Videre fant han at alle på tiden for sitt første tyveri vanket i kriminelle gjenger.¹¹⁾ Forøvrig har man i nordisk kriminologi i alt for høy grad konsentrert sine studier om kriminaliteten etter den kriminelle lavalder. Skal man studere tilbakefallsforhold og dannelsen av vane-forbrytere må man for fremtiden starte senest med aldersgruppen 10—14 år, aller helst gå helt ned til 5 år. Dette er noe som klinikerne alltid har gjort, feilen er bare at man ikke har samlet deres erfaringer på en systematisk måte.

Med det samme en berører tilbakefallsforbryterne, må det nevnes et problem som åpner vide perspektiver for fremtidige studier. Vi har kunnet konstatere en høy kriminalitetsfrekvens hos 12—15 åringene. Men det må anses sikkert at bare en liten del av disse individer fortsetter med kriminelle handlinger. Etter at gruppeaktiviteten avtar i 15-års alderen er det som om ungdommene kommer på bedre tanker. *Men en del fortsetter.* Hva er det som atskiller disse to typer av individer? Dersom *gjeng*-virksomheten fortsetter etter denne alder, står man overfor noe som ikke lenger kan betegnes som normalt.¹²⁾ At gjengen holder sammen på dette vis, vil man vel finne forekommer svært sjelden — dertil er dets struktur for løs. Men det er på det rene at en del lov-brytere, som kjente hverandre fra barneårene, dukker opp senere i samme saker, dog uten at man egentlig kan tale om noe strukturert gjeng. Den gruppe av lov-brytere vi hadde for oss i eks. 4 er et eksempel på dette. Man kan undre seg på om det

¹⁰⁾ *Edwin H. Sutherland*, Principles of Criminology (Chicago 1939), s. 6.

¹¹⁾ Op. cit., s. 35—6.

¹²⁾ Den i sosiologiske kretser meget omtalte bok om „Doc's gang“ (*W. F. Whyte*, Street corner society (Chicago 1943), har svært liten interesse for våre forhold.

ikke er tale om en slags forlenget pubertet for individer som henfaller til slik form for kriminalitet i 17—18 års alderen. Det virker som om de fremdeles opptrer etter klubbalderens mønster og ikke som sine jevnaldrende, hvis opptreden i denne alder er mer selvstendig og innriktet på en eller to venner.

VI. En har i det foregående *reist* atskillig flere spørsmål enn en har kunnet svare på. Og det har da også nettopp vært hensikten.

Enhver som har arbeidet med kriminologiske spørsmål vil vite at for de aller fleste kriminelle og asosiale individers vedkommende synes deres problemer å ha sin rot tilbake i barne- og ungdomsårene. Dette er ikke noe nytt. Konsekvensen av dette synes klar nok når det gjelder såvel den teoretiske kriminologi som den praktiske kriminalpolitikk, nemlig at det ikke finnes noe viktigere og mer fruktbart arbeidsfelt enn nettopp disse aldersgrupper.

Knut Sveri.

The Institute for the Study and Treatment of Delinquency.

Av bitr. stadsfiskal KLAS LITHNER.

Ovanstående institution (nedan kallad ISTD) startade år 1931 på initiativ av en kvinnlig läkare, Dr *Grace Pailthorpe*. Dess uppgift var dels att verka genom medicinsk, psykiatrisk och psykologisk behandling av brottslingar och dels att samtidigt bedriva vetenskaplig forskning inom kriminologin. Den förra uppgiften handhades av den samtidigt upprättade och av ISTD skötta Portman Clinic. Allt arbete skedde på frivillig basis och för att kunna avlöna sina medhjälpare var ISTD beroende av medlemsavgifter och donationer. Klinikens personal handhade undersökning och behandling av ett stort antal brottslingar, som hänvisats dit antingen genom att olika Magistrate's Courts i London givit dem villkorlig dom med föreskrift därom eller av läkare eller som själva uppsökt kliniken. Genom the National Health Service Act 1948 nationaliserades kliniken. Den arbetar fortfarande på samma sätt men nu i större skala, då dess personal numera är fast avlönad. ISTD, som fortsätter sin verksamhet liksom förut, utger sedan 1950 *The British Journal of Delinquency*, vars redaktionskommitté består av psykiatern Edward Glover, kriminologen Hermann Mannheim och psykologen Emanuel Miller.

ISTD har vidare startat en mindre, vetenskaplig grupp, som sammanträder varannan månad för diskussion av vetenskapliga problem